

Załącznik do Uchwały Nr.....
Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej
z dnia.....

Gminny Program Wspierania Rodziny w Dąbrowie Górniczej na lata 2018 - 2020

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	3
2. Uwarunkowania prawne realizacji Programu	4
3. Diagnoza sytuacji rodzin w Dąbrowie Górniczej	5
4. Założenia Programu	8
5. Adresaci Programu	8
6. Realizatorzy	9
7. Cel główny	9
8. Cele szczegółowe	9
9. Zakładane rezultaty realizacji Programu.....	9
10. Ewaluacja i ocena Programu.....	10
11. Harmonogram zadań do realizacji na lata 2018 - 2020.....	10

1. Wprowadzenie

Rodzina jest najmniejszą, najstarszą i najpowszechniejszą formą życia społecznego występującą we wszystkich kulturach. W ujęciu socjologicznym stanowi najważniejszą i podstawową grupę społeczną, na której opiera się całe społeczeństwo. Ma ona zasadniczy wpływ na funkcjonowanie człowieka w rolach społecznych oraz kształtowanie jego tożsamości i postaw. Oddziałując w sposób świadomy i nieświadomy na osobowość dziecka przekazuje mu swój system wartości, poglądy, tradycje, ukierunkowuje jego aktywność i determinuje postępowanie na całe życie. To właśnie w rodzinie dziecko uczy się jak należy zachowywać się i działać w określonych sytuacjach, jakie przyjąć postawy, jakie wyznaczać cele i co czynić, by osiągnąć pożądaný skutek. W rodzinie dziecko przyswaja sobie określone nawyki reagowania zgodne z obowiązującymi w niej wzorcami zachowań.

Rodzina wywiera również istotny wpływ na życie emocjonalne swych członków, dlatego też powinna stanowić płaszczyznę, na której zaspokajane są potrzeby miłości, przywiązania, obdarzania zaufaniem, otaczania opieką, stwarzając tym samym warunki stabilizacji uczuciowej. Prawidłowo funkcjonująca rodzina daje dziecku i pozostałym członkom poczucie bezpieczeństwa i wzmacnia ich rozwój osobisty, stanowiąc najbardziej stabilny punkt odniesienia w doświadczeniu życiowym człowieka.

Każda rodzina ma do spełnienia określone funkcje, które w różnym stopniu realizują się w trakcie istnienia rodziny. Najistotniejsze z nich to:

- funkcja prokreacyjna polegająca na zaspakajaniu potrzeb emocjonalno – rodzicielskich współmałżonków, pozwalająca na biologiczne przetrwanie społeczeństwa;
- funkcja opiekuńczo – zabezpieczająca - polega na opiece nad małoletnimi, nieporadnymi życiowo dziećmi, chorymi i starszymi oraz zabezpieczeniu środków potrzebnych do życia;
- funkcja socjalizacyjna - polega na wychowaniu potomstwa i nadaniu swoim członkom odpowiedniej pozycji społecznej;
- funkcja kulturowa – polega na przekazaniu kolejnemu pokoleniu dziedzictwa kulturowego;
- funkcja kontrolna – polega na wzajemnym kontrolowaniu swojego zachowania, tak by było ono akceptowane społecznie i zgodne z obowiązującymi normami.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny może zagrażać szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywają zjawiska niepożądane (m.in. uzależnienia, bezrobocie, przemoc). Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną, czyli taką, która nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych.

Dlatego też, jeśli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, instytucje i służby powołane do wspierania rodziny winny podjąć wszystkie możliwe działania, w taki sposób, aby chronić interesy dziecka oraz pomóc rodzinie w przezwyciężeniu zaistniałych trudności. Działania podejmowane na rzecz dobra dziecka i jego rodziny powinny być ze sobą spójne i uwzględniać prawo rodziny do zachowania własnej tożsamości, a także konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka.

Rodziny zamieszkałe na terenie Dąbrowy Górniczej przeżywające jakiekolwiek trudności w swoim funkcjonowaniu mogą skorzystać z szerokiego wachlarza narzędzi pomocowych oferowanych przede wszystkim przez instytucje publiczne, a także organizacje pozarządowe. Wśród nich wymienić można m.in. wsparcie i pomoc w sytuacjach kryzysowych, wsparcie asystenta rodziny w przypadku trudności z prawidłowym wypełnianiem funkcji opiekuńczo – wychowawczych, objęcie dzieci z rodzin dysfunkcyjnych opieką i wychowaniem w placówkach wsparcia dziennego.

2. Uwarunkowania prawne realizacji Programu

Podstawą do opracowania i realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Dąbrowie Górniczej na lata 2018 – 2020 jest art. 176 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 697, z późn. zm.).

Ponadto zadania przyjęte do realizacji w ramach niniejszego Programu są spójne z kierunkami działań przyjętymi w następujących aktach prawnych:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.);
- Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526, z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 697, z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 1390);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 487, z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 783, z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 1769).

Założenia niniejszego Programu znajdują swoje uzasadnienie również w dokumentach strategicznych na poziomie kraju, województwa i powiatu, tj.:

1. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Cel szczegółowy nr 3 – poprawa sytuacji osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,

2. Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006 – 2020

Cel strategiczny nr 1 – wzmocnienie polityki prorodzinnej

Cel strategiczny nr 2 – wyrównywanie szans wychowawczych i edukacyjnych dzieci i młodzieży

Cel strategiczny nr 5 – wspieranie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień

Cel strategiczny nr 7 – przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu,

3. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Dąbrowy Górniczej na lata 2016 – 2020

Obszar: Zdrowie i profilaktyka uzależnień

Cel strategiczny 1.2. – zminimalizowanie zjawiska uzależnienia wśród dzieci i młodzieży

Obszar: Pomoc społeczna, rodzina i przeciwdziałanie przemocy

Cel strategiczny 2.2. – rozwój systemu pomocy dzieciom i rodzinom.

3. Diagnoza sytuacji rodzin w Dąbrowie Górniczej

Dąbrowa Górnicza należy do największych powierzchniowo miast województwa śląskiego, zajmując powierzchnię 188,73 km² z gęstością zaludnienia 650 os/km². Liczba mieszkańców na dzień 31.12.2015 r. wynosiła 122 712 osób (zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w Katowicach). Natomiast liczba osób zameldowanych w mieście, zgodnie z ewidencją Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej na dzień 30.06.2017 r. wynosiła 115 867 osób (meldunek stały).

Miasto dysponuje rozbudowaną i prężnie działającą bazą rekreacyjno – sportową, jak również siecią instytucji kultury, które stwarzają odpowiednie warunki do rozwoju zainteresowań mieszkańców oraz pozwalają na konstruktywne spędzanie wolnego czasu, dając tym samym rodzinom szansę na wzmacnianie swej integracji.

Dąbrowa Górnicza posiada również rozbudowany system pomocy społecznej, który realizuje szereg programów i projektów na rzecz rodzin dysfunkcyjnych, rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, a także osób bezrobotnych, bezdomnych, niepełnosprawnych, wykluczonych bądź zagrożonych marginalizacją społeczną.

Głównymi powodami, dla których mieszkańcy korzystają z pomocy i wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej są ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, niewydolność i bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, ale także pozostawanie w sytuacji kryzysowej jak np. przemoc w rodzinie czy uzależnienia.

Poniższa tabela prezentuje powody przyznania pomocy przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w okresie od stycznia do grudnia 2016 r. oraz od stycznia do czerwca 2017 r.

Tabela 1. Powody przyznania pomocy finansowej i w naturze w 2016 r.

Powód trudnej sytuacji życiowej	I – XII 2016 r.		I – VI 2017 r.	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
	ogółem		ogółem	
Ubóstwo	1340	2452	954	1722
Sieroctwo	0	0	0	0
Bezdomność	175	175	95	95
Potrzeba ochrony macierzyństwa	110	494	63	304
w tym: wielodzietność	65	345	36	206
Bezrobocie	1123	2443	759	1713
Niepełnosprawność	742	1102	549	823

Długotrwała lub ciężka choroba	271	404	237	325
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	340	1080	192	608
• rodziny niepełne	275	817	137	442
• rodziny wielodzietne	66	345	36	179
Przemoc w rodzinie	24	62	16	42
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0
Alkoholizm	167	236	79	114
Narkomania	6	8	4	5
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	46	57	20	30
Zdarzenie losowe	11	22	7	17
Sytuacja kryzysowa	5	7	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0

W 2016 r. głównym powodem przyznawania świadczeń było ubóstwo. Kolejnymi najczęściej występującymi powodami udzielania pomocy były bezrobocie, niepełnosprawność, a także bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych.

W pierwszym półroczu 2017 r. najczęstszą podstawą przyznania pomocy było również ubóstwo, a następnie bezrobocie, niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych była kolejnym powodem udzielania pomocy, występowała w 192 środowiskach i dotyczyła 608 osób w rodzinach.

W poniższej tabeli zawarto dane obrazujące strukturę rodzin, jakie w latach 2014 - 2016 korzystały z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej.

Tabela 2. Struktura rodzin w latach 2014 – 2016 objętych pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Wyszczególnienie	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
Rodziny ogółem	2030	1977	1804
Rodziny z dziećmi do 18 roku życia	771	736	602
Rodziny wielodzietne (powyżej 2 dzieci)	202	197	152
Rodziny niepełne	367	372	326
Rodziny emerytów i rencistów	98	109	129

Dane zawarte w tabeli pokazują, że na przestrzeni lat spadła liczba rodzin korzystających ze wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, co może wynikać z poszerzenia wachlarza świadczeń pieniężnych przysługujących rodzinom, a także ze spadku stopy bezrobocia rejestrowanej w mieście (stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła w 2015 r. 9,1%, a w 2014 r. – 10,8%). Nadal jednak istotną ich część stanowią rodziny wielodzietne oraz rodziny niepełne, które szczególnie narażone są na wystąpienie różnorodnych dysfunkcji dezorganizujących prawidłowe funkcjonowanie rodziny. Łącznie pod opieką

Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w 2016 r. pozostawały 1804 rodziny, z czego 1/3 stanowiły rodziny z dziećmi do 18 roku życia.

Na mocy art. 176 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 697, z późn. zm.) rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych należy zapewnić wsparcie i pomoc asystenta rodziny. Asystenturą rodzinną obejmuje się w pierwszej kolejności te rodziny, które na skutek deficytów wychowawczo – opiekuńczych zagrożone są umieszczeniem dzieci w systemie pieczy zastępczej, a podłoże występujących problemów ma charakter bardzo złożony. Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną za jej zgodą i z jej aktywnym udziałem, motywując rodzinę do aktywnego współdziałania w realizacji ustalonego planu pracy. Rezultaty pracy z rodzinami zależą przede wszystkim od aktywności tych rodzin, woli włączenia się w realizację planu pracy oraz chęci wprowadzenia zmian w życiu rodzinnym.

Tabela 3 obrazuje liczbę rodzin, które na przestrzeni ostatnich 3,5 roku korzystały ze wsparcia asystenta rodziny z uwagi na trudności w wypełnianiu funkcji rodzicielskich.

Tabela 3. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny.

Wyszczególnienie	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016	I – VI 2017 r.
Liczba rodzin	51	47	45	43
Liczba asystentów	4	4	4	4

Dane w tabeli wskazują, że liczba rodzin przejawiających trudności opiekuńczo – wychowawcze, które skorzystały ze wsparcia asystenta rodziny utrzymuje się zasadniczo na stałym poziomie. Zatem, pomimo spadku liczby rodzin korzystających z pomocy MOPS, nie zmienia się liczba rodzin wymagających szczególnego wsparcia w zakresie wypełniania funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

W latach 2014 – 2016 z powodu zaniedbywania opieki nad małoletnimi dziećmi, przemocy w rodzinie oraz uzależnień sąd rejonowy ograniczył władzę rodzicielską poprzez nadzór kuratora sądowego w 177 przypadkach, obejmując łącznie nadzorem 498 osób.

Z uwagi na powyższe dane należy podejmować działania ukierunkowane na wsparcie rodzin w wypełnianiu ról rodzicielskich, tworzenie pozytywnego środowiska wychowawczego oraz poprawę jakości życia rodzin i przebywających w nich dzieci.

W Dąbrowie Górniczej od wielu lat realizuje się zadania, których celem jest doskonalenie systemu wsparcia dla rodzin, zwłaszcza tych przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Jednym z elementów systemu są placówki wsparcia dziennego, które zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodzin i systemie pieczy zastępczej otaczają opieką i wsparciem dzieci wychowujące się w rodzinach dysfunkcyjnych. Aktualnie na terenie miasta funkcjonuje 6 placówek wsparcia dziennego prowadzonych przez organizacje pozarządowe. Pięć placówek ma charakter placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej, natomiast jedna placówka to placówka wsparcia dziennego w formie specjalistycznej.

W poniższej tabeli zawarto dane pokazujące liczbę dzieci, które w latach 2014 – 2016 skorzystały z pomocy w ramach placówek wsparcia dziennego.

Tabela 4. Liczba dzieci korzystających z placówek wsparcia dziennego w latach 2014 – 2016.

Placówka wsparcia dziennego prowadzona przez:	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Fundacja Godne Życie (3 placówki)	120	120	70
Stowarzyszenie Dar Serca	25	30	30
Towarzystwo Przyjaciół Dzieci	40	40	40
Polskie Towarzystwo Kulturalne	20	25	30
Stowarzyszenie Małolat	20	20	20
Stowarzyszenie Nowa Nadzieja	20	20	20

4. Założenia Programu

Podstawowym założeniem „Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Dąbrowie Górniczej na lata 2018 – 2020” jest udoskonalenie funkcjonującego systemu wsparcia dla rodzin, zwłaszcza tych, które przeżywają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych i zagrożone są wykluczeniem społecznym, mające na celu przywrócenie rodzinom zdolności do prawidłowego wypełniania ról rodzicielskich i sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem.

Wszystkie działania zawarte w Programie skoncentrowane są na wsparciu rodziny biologicznej w samodzielnym poradzeniu sobie ze swymi problemami, co pozwoli zwiększyć jej szansę na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku, stymuluje aktywność własną, wyzwala potencjał oraz pozwoli na poznanie nowych umiejętności rodzicielskich. Pomoc powinna doprowadzić do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin poprzez przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych przy wykorzystaniu własnych zasobów i możliwości oraz zasobów środowiska.

„Gminny Program Wspierania Rodziny w Dąbrowie Górniczej na lata 2018 – 2020” jest propozycją zintegrowanych i planowanych działań w odniesieniu do mieszkańców miasta Dąbrowy Górniczej. Uzupełnia się wzajemnie z Powiatowym Programem Rozwoju Pieczy Zastępczej opracowanym na podstawie art. 180 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 697, z późn. zm.).

5. Adresaci Programu

Program adresowany jest do rodzin zamieszkujących na terenie Dąbrowy Górniczej, a w szczególności do rodzin, które wymagają wsparcia w pełnieniu ról rodzicielskich i zagrożone są umieszczeniem wychowujących się w nich dzieci w systemie pieczy zastępczej.

6. Realizatorzy

Zadania w zakresie wspierania i pomocy rodzinie realizowane są w mieście w szczególności przez następujące instytucje i organizacje:

1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
2. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna,
3. placówki oświatowe, tj. przedszkola i szkoły,
4. organizacje pozarządowe działające na rzecz dziecka i rodziny,
5. Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej,
6. Miejska Biblioteka Publiczna,
7. Pałac Kultury Zagłębia,
8. Centrum Sportu i Rekreacji,
9. Urząd Miejski.

7. Cel główny

Poprawa jakości życia i funkcjonowania rodzin, w szczególności przejawiających deficyty opiekuńczo – wychowawcze oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym.

8. Cele szczegółowe

1. Zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych rodziny poprzez wsparcie finansowe oraz rzeczowe.
2. Wzmacnianie ról rodzicielskich oraz integracji rodziny poprzez wsparcie w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.
3. Przeciwdziałanie uzależnieniom.
4. Wzmacnianie spójności rodziny poprzez zapewnienie dostępu do specjalistycznego wsparcia.
5. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.
6. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych.
7. Promowanie i wspieranie uczniów zdolnych.
8. Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi zainteresowań oraz aktywności sportowej wśród dzieci i młodzieży oraz ich rodzin.
9. Wspieranie i promowanie modelu rodziny wielodzietnej.

9. Zakładane rezultaty realizacji Programu

1. Zmniejszenie liczby rodzin z deficytami opiekuńczo – wychowawczymi i rodzin dysfunkcyjnych.
2. Poprawa jakości życia rodzin i wychowujących się w nich dzieci.
3. Zmniejszenie liczby dzieci przejawiających deficyty w zakresie funkcjonowania w środowisku lokalnym, szkolnym, rówieśniczym.

4. Zmniejszenie liczby dzieci kierowanych do pieczy zastępczej.

10. Ewaluacja i ocena Programu

Miejszem realizacji Programu jest miasto Dąbrowa Górnicza, koordynatorem natomiast Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, który będzie prowadził corocznie monitoring programu poprzez gromadzenie informacji o zrealizowanych działaniach ujętych w niniejszym Programie.

Zgodnie z art. 179 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 697, z późn. zm.) Prezydent Miasta w terminie do 31 marca każdego roku będzie składał Radzie Miejskiej roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawiał potrzeby związane z realizacją zadań.

11. Harmonogram zadań do realizacji na lata 2018 - 2020

Cel główny: poprawa jakości życia i funkcjonowania rodzin, w szczególności przejawiających deficyty opiekuńczo - wychowawcze oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Lp.	Cel szczegółowy	Zadania	Realizatorzy	Mierniki	Źródło finansowania	Termin realizacji
1.	Zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych rodziny poprzez wsparcie finansowe oraz rzeczowe.	1. Zapewnienie dzieciom i młodzieży posiłków w szkole oraz przedszkolu.	<ul style="list-style-type: none"> • placówki oświatowe, • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba dzieci spożywających posiłki w przedszkolach • liczba uczniów spożywających posiłki w szkołach 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet państwa, • budżety jednostek 	2018 r. – 2020 r.
		2. Pomoc w zaopatrzeniu dzieci i młodzieży w artykuły szkolne i podręczniki (realizacja Rządowego programu pomocy uczniom „Wyprawka szkolna” oraz dotacja celowa na wyposażenie szkół w podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe.	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miejski, Wydział Oświaty, • placówki oświatowe 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób, którym udzielono wsparcia • kwota udzielonej dotacji 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet państwa 	od września do grudnia każdego roku
		3. Udzielanie pomocy materialnej w postaci zasiłków stałych, okresowych, celowych, w tym na żywność (program rządowy) rodzinom żyjącym w trudnych warunkach materialnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób i rodzin korzystających z poszczególnych form wsparcia finansowego • liczba przyznanych zasiłków 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet państwa, • budżet jednostki 	2018 r. – 2020 r.
		4. Udzielanie stypendiów i zasiłków szkolnych uczniom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów rodziny lub innych zdarzeń losowych.	<ul style="list-style-type: none"> • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób, którym przyznano stypendium lub zasiłek 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet państwa, • budżet jednostki 	2018 r. – 2020 r.

		5. Zapewnienie bezrobotnym oraz członkom ich rodzin możliwości udziału w pracach społecznie – użytecznych.	<ul style="list-style-type: none"> Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób skierowanych do wykonywania prac społecznie - użytecznych wysokość środków na wynagrodzenie 	<ul style="list-style-type: none"> budżet jednostki, środki Funduszu Pracy 	2018 r. – 2020 r.
		6. Wspieranie finansowe rodzin w wychowywaniu dzieci zgodnie z ustawą z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci.	<ul style="list-style-type: none"> Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> liczba rodzin/dzieci liczba wypłaconych świadczeń 	<ul style="list-style-type: none"> budżet państwa 	2018 r. – 2020 r.
	2. Wzmacnianie ról rodzicielskich oraz integracji rodziny poprzez wsparcie w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.	1. Wspieranie rodzin we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania poprzez pracę pracownika socjalnego, asystenta rodziny, psychologa, rodzin wspierających.	<ul style="list-style-type: none"> Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> liczba rodzin, liczba umów z rodzinami wspierającymi 	<ul style="list-style-type: none"> budżet jednostki, budżet państwa 	2018 r. – 2020 r. wg potrzeb
		2. Organizowanie grup samopomocowych dla matek wychowujących dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym promujących dobre praktyki rodzicielskie.	<ul style="list-style-type: none"> Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób 	<ul style="list-style-type: none"> budżet jednostki, środki pozyskane z zewnątrz 	2018 r. – 2020 r.
		3. Organizowanie warsztatów wzmacniających kompetencje wychowawcze i rodzicielskie: <ul style="list-style-type: none"> warsztaty „Szkoła rodzica”, coaching wychowawczy dla rodziców i młodzieży, warsztaty dla rodziców dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, zajęcia otwarte dla rodziców organizowane na terenie 	<ul style="list-style-type: none"> Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, Urząd Miejski, Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywności Zawodowej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób liczba spotkań 	<ul style="list-style-type: none"> budżety jednostek, budżet miasta 	2018 r. – 2020 r.

		Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej, przedszkoli, bibliotek.				
		4. Porady indywidualne dla rodziców po badaniach psychologicznych, pedagogicznych, logopedycznych, zawodowych.	<ul style="list-style-type: none"> • Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba rodziców, którym udzielono porad w czasie wizyt diagnostycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet jednostki 	2018 r. - 2020 r.
		5. Prowadzenie zajęć edukacyjno - terapeutycznych dla rodziców dzieci do 6 roku życia przejawiających trudności rozwojowe (zajęcia dla dzieci i rodziców).	<ul style="list-style-type: none"> • Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba uczestników • liczba spotkań • liczba grup 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet jednostki 	2018 r. – 2020 r.
		6. Prowadzenie prelekcji oraz konsultacji w zakresie profilaktyki wychowawczej na terenie placówek oświatowych.	<ul style="list-style-type: none"> • Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba spotkań • liczba uczestników 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet jednostki 	2018 r. – 2020 r.
		7. Wspieranie rodziny w sytuacji problemów emocjonalnych dziecka: <ul style="list-style-type: none"> – poradnictwo po badaniach indywidualnych, – terapia indywidualna, – terapia rodzin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba dzieci diagnozowanych/ objętych terapią 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet jednostki 	2018 r. – 2020 r.
		8. Pedagogizacja rodziców.	<ul style="list-style-type: none"> • placówki oświatowe 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba spotkań • liczba uczestników 	<ul style="list-style-type: none"> • budżety jednostek 	2018 r. – 2020 r.
3.	Przeciwdziałanie uzależnieniom.	1. Wsparcie osób uzależnionych oraz członków ich rodzin poprzez zapewnienie dostępu do specjalistycznego poradnictwa z zakresu uzależnienia od alkoholu, narkotyków, innych środków psychoaktywnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, • Urząd Miejski, Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób • liczba spotkań 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet miasta, • budżet jednostki 	2018 r. – 2020 r.

		2. Przeciwdziałanie uzależnieniu od alkoholu poprzez zapewnienie pomocy osobom uzależnionym oraz ich rodzinom w ramach działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.	<ul style="list-style-type: none"> Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 	<ul style="list-style-type: none"> liczba przeprowadzonych rozmów interwencyjno – motywujących z osobami nadużywającymi alkoholu i członkami rodzin liczba osób skierowanych do biegłych celem wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu, liczba skierowanych wniosków do Sądu Rejonowego o wszczęcie postępowania w sprawie zastosowania obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu 	<ul style="list-style-type: none"> budżet miasta 	2018 r. – 2020 r.
		3. Prowadzenie poradnictwa w zakresie uzależnień behawioralnych.	<ul style="list-style-type: none"> Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób 	<ul style="list-style-type: none"> budżet jednostki 	2018 r. – 2020 r.
		4. Realizowanie programów/projektów dla osób dorosłych, mających na celu przeciwdziałanie uzależnieniom z zakresu profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej.	<ul style="list-style-type: none"> Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Miejski, Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej 	<ul style="list-style-type: none"> liczba spotkań 	<ul style="list-style-type: none"> budżet jednostki 	2018 r. – 2020 r.
		5. Realizowanie grupowych programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży dotyczących: – zajęć profilaktycznych	<ul style="list-style-type: none"> Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, NGO 	<ul style="list-style-type: none"> liczba spotkań liczba osób 	<ul style="list-style-type: none"> budżety jednostek, budżet miasta 	2018 r. – 2020 r.

		<p>przeciwdziałających uzależnieniom powstałym w związku z użytkowaniem nowych technologii i mediów,</p> <ul style="list-style-type: none"> – zajęć profilaktycznych dotyczących uzależnień od alkoholu i środków psychoaktywnych, – ochrony zdrowia psychicznego, – rozwijania kompetencji społeczno-emocjonalnych, – Bajkoterapii – zajęcia biblioterapeutyczne dla dzieci w wieku 6 – 12 lat. 				
		<p>6. Realizowanie programów/projektów z zakresu zdrowia publicznego, mających na celu organizowanie i rozwijanie różnych form uczestnictwa osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin w życiu społeczności lokalnej, wsparcie środowiska abstynenckiego, indywidualne i grupowe samokształcenie na terenie miasta.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miejski, Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba uczestników • liczba programów/projektów 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet miasta 	2018 r. – 2020 r.
4.	Wzmacnianie spójności rodziny poprzez zapewnienie dostępu do specjalistycznego wsparcia.	1. Wspieranie rodziny w sytuacji kryzysowej.	<ul style="list-style-type: none"> • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, • Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób • liczba spotkań 	<ul style="list-style-type: none"> • budżety jednostek 	2018 r. – 2020 r.
		2. Prowadzenie mediacji dla rodzin.	<ul style="list-style-type: none"> • NGO, • Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób • liczba spotkań 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet jednostki, • środki własne NGO, dotacje i granty zewnętrzne 	2018 r. – 2020 r.

		3. Poradnictwo prawne i specjalistyczne.	<ul style="list-style-type: none"> • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, • Urząd Miejski, Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej, • NGO 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób • liczba podmiotów udzielających porad prawnych 	<ul style="list-style-type: none"> • budżety jednostek, • budżet miasta, • środki własne NGO, dotacje i granty zewnętrzne 	2018 r. – 2020 r.
		4. Terapia rodzin.	<ul style="list-style-type: none"> • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, • Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba rodzin 	<ul style="list-style-type: none"> • budżety jednostek 	2018 r. – 2020 r.
5.	Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.	1. Niwelowanie deficytów rozwojowych i edukacyjnych poprzez organizowanie dodatkowych zajęć sprzyjających pełnemu opanowaniu wiedzy i umiejętności.	<ul style="list-style-type: none"> • placówki oświatowe 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba uczniów objętych zajęciami wyrównawczymi 	<ul style="list-style-type: none"> • budżety jednostek 	2018 r. – 2020 r.
		2. Prowadzenie dla dzieci bezpłatnych zajęć z języka angielskiego.	<ul style="list-style-type: none"> • Miejska Biblioteka Publiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba dzieci 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet jednostki 	2018 r. – 2020 r.
		3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży chorych i niepełnosprawnych – orzekanie o wczesnym wspomaganiu rozwoju, kształceniu specjalnym i nauczaniu indywidualnym.	<ul style="list-style-type: none"> • Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba opinii, orzeczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet jednostki 	2018 r. – 2020 r.
		4. Diagnozowanie i opiniowanie uczniów ze specyficznymi trudnościami w nauce oraz trudnościami wynikającymi ze stanu zdrowia oraz zaburzeń i odchyleń rozwojowych –	<ul style="list-style-type: none"> • Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba opinii 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet jednostki 	2018 r. – 2020 r.

		dostosowanie wymagań, opinie dotyczące wyboru zawodu.				
		5. Pomoc młodzieży nierokującej nadziei na ukończenie szkoły podstawowej w zdobyciu wykształcenia i zawodu.	• Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna	• liczba opinii	• budżet jednostki	2018 r. – 2020 r.
		6. Niwelowanie deficytów edukacyjnych i rozwojowych poprzez: <ul style="list-style-type: none"> – badania przesiewowe na terenie placówek, – terapie indywidualne i grupowe dla dzieci z odroczonym obowiązkiem szkolnym, z trudnościami w nauce, – zajęcia dotyczące efektywnego uczenia się. 	• Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna	• liczba spotkań • liczba uczestników	• budżet jednostki	2018 r. – 2020 r.
		7. Prowadzenie indywidualnej terapii logopedycznej dla dzieci z opóźnionym rozwojem mowy i zaburzeniem komunikacji językowej.	• Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna	• liczba dzieci	• budżet jednostki	2018 r. - 2020 r.
		8. Prowadzenie indywidualnej terapii pedagogicznej dla uczniów ze specyficznymi i niespecyficznymi trudnościami w uczeniu się.	• Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna	• liczba dzieci	• budżet jednostki	2018 r. - 2020 r.
		9. Prowadzenie terapii grupowej dla dzieci przejawiających problemy emocjonalne i dysfunkcje rozwojowe.	• Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna	• liczba grup • liczba spotkań • liczba dzieci	• budżet jednostki	2018 r. - 2020 r.
6.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży z rodzin	1. Objęcie dzieci i młodzieży w wieku 6-18 lat opieką i wychowaniem w placówkach wsparcia dziennego w formie	• Urząd Miejski, Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej,	• liczba dzieci • liczba placówek	• budżet miasta	2018 r. – 2020 r.

	dysfunkcyjnych.	opiekuńczej.	<ul style="list-style-type: none"> • NGO 			
		2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży opieki i wychowania oraz uczestnictwa w zajęciach, o których mowa w art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (zajęcia terapeutyczne, socjoterapeutyczne psychoprofilaktyczne) w placówkach wsparcia dziennego w formie specjalistycznej.	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miejski, Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej, • NGO 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba dzieci • liczba placówek 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet miasta 	2018 r. – 2020 r.
		3. Prowadzenie zajęć dla młodzieży mających na celu pomoc w dokonywaniu właściwych wyborów kierunku kształcenia i zawodu.	<ul style="list-style-type: none"> • Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba spotkań • liczba osób 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet jednostki 	2018 r. - 2020 r.
		4. Organizacja spektakli teatralnych dla dzieci i młodzieży w ramach działań określonych w lokalnych programach profilaktycznych.	<ul style="list-style-type: none"> • Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej, • Urząd Miejski, Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet miasta, • budżet jednostki 	2018 r. – 2020 r.
		5. Prowadzenie warsztatów artystycznych dla dzieci objętych pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej.	<ul style="list-style-type: none"> • Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet jednostki 	2018 r. – 2020 r.
7.	Promowanie i wspieranie uczniów zdolnych.	1. Monitorowanie sytuacji szkolnej uczniów zdolnych oraz objęcie ich zajęciami rozwijającymi.	<ul style="list-style-type: none"> • placówki oświatowe 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba uczniów objętych zajęciami rozwijającymi 	<ul style="list-style-type: none"> • budżety jednostek 	2018 r. – 2020 r.

		2. Wyróżnianie i nagradzanie dzieci i młodzieży uzdolnionej poprzez przyznawanie stypendiów za wyniki w nauce oraz organizację uroczystości podsumowania osiągnięć uczniów.	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miejski, Wydział Oświaty 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba uczniów nagrodzonych na uroczystości podsumowania osiągnięć roku szkolnego • liczba uczniów i studentów, którym przyznano stypendia za wyniki w nauce 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet miasta 	czerwiec oraz październik danego roku kalendarzowego
		3. Diagnozowanie oraz rozwijanie zdolności i predyspozycji dzieci zdolnych: <ul style="list-style-type: none"> – opiniowanie w sprawie indywidualnego toku nauki, – badania diagnostyczne dotyczące predyspozycji zawodowych, – warsztaty rozwijające twórcze i logiczne myślenie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba uczniów objętych badaniami • liczba opinii 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet jednostki 	2018 r. – 2020 r.
8	Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi zainteresowań oraz aktywności sportowej wśród dzieci i młodzieży oraz ich rodzin.	1. Organizowanie na terenie placówek oświatowych i kulturalnych pozalekcyjnych zajęć dla dzieci i młodzieży o charakterze profilaktyczno – artystyczno – sportowym.	<ul style="list-style-type: none"> • placówki oświatowe, • Urząd Miejski, Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej, • NGO 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba uczniów objętych zajęciami pozalekcyjnymi 	<ul style="list-style-type: none"> • budżety jednostek, • budżet miasta, • środki własne NGO, dotacje i granty zewnętrzne 	2018 r. – 2020 r.
		2. Organizowanie bezpłatnych zajęć artystyczno – kulturalnych dla dzieci i młodzieży oraz ich rodzin służących rozwojowi zainteresowań oraz wrażliwości artystycznej.	<ul style="list-style-type: none"> • Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej, • Miejska Biblioteka Publiczna, • Pałac Kultury Zagłębia 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet miasta, • budżety jednostek 	2018 r. – 2020 r.
		3. Propagowanie wśród dzieci, młodzieży i osób dorosłych czynnego uczestnictwa w twórczości artystycznej jako	<ul style="list-style-type: none"> • Pałac Kultury Zagłębia 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet jednostki 	2018 r. – 2020 r.

		alternatywnej formy zagospodarowania czasu wolnego.				
		4. Organizacja zimowego i letniego wypoczynku dla dzieci i młodzieży w ramach miejskiej akcji „Zima i lato w mieście”.	<ul style="list-style-type: none"> • Centrum Sportu i Rekreacji, • Miejska Biblioteka Publiczna, • Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej, • Pałac Kultury Zagłębia, • Urząd Miejski, Wydział Oświaty, • NGO 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet miasta, • budżety jednostek, • środki własne NGO, dotacje i granty zewnętrzne 	2018 r. – 2020 r.
		5. Wspieranie inicjatyw i projektów służących promocji zdrowego stylu życia i aktywnego spędzania czasu wolnego. Realizacja zadań w zakresie rozwoju i promocji sportu, turystyki i rekreacji wśród dzieci i młodzieży.	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miejski, Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej, • Urząd Miejski, Wydział Kultury i Sportu, • Centrum Sportu i Rekreacji, • NGO 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba uczestników • liczba projektów 	<ul style="list-style-type: none"> • budżety jednostek, • budżet miasta, • środki własne NGO, dotacje i granty zewnętrzne 	2018 r. – 2020 r.
		6. Wspieranie działalności uczniowskich klubów sportowych oraz stowarzyszeń organizujących dla dzieci i młodzieży treningi z zakresu różnych dyscyplin sportowych.	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miejski, Wydział Kultury i Sportu, • Centrum Sportu i Rekreacji, • NGO 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba uczestników • liczba projektów 	<ul style="list-style-type: none"> • budżety jednostek, • budżet miasta, • środki własne NGO, dotacje i granty zewnętrzne 	2018 r. – 2020 r.
		7. Promowanie wśród mieszkańców idei krzewienia kultury fizycznej oraz czynnego uczestnictwa w imprezach sportowo – rekreacyjnych i turystycznych organizowanych na terenie miasta.	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miejski, Wydział Kultury i Sportu, • Centrum Sportu i Rekreacji, • NGO 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba uczestników • liczba imprez 	<ul style="list-style-type: none"> • budżety jednostek, • budżet miasta, • środki własne NGO, dotacje i granty zewnętrzne 	2018 r. – 2020 r.

		8. Organizowanie półkolonii z programem profilaktycznym w okresie wakacji letnich i ferii zimowych dla dzieci i młodzieży.	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miejski, Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej, 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba uczestników 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet miasta 	2018 r. – 2020 r.
9.	Wspieranie i promowanie modelu rodziny wielodzietnej	Realizacja Programu „Dąbrowska Rodzinka.pl”.	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miejski, Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba rodzin • liczba dzieci 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet miasta 	2018 r. - 2020 r.